

თამარ ჩაჩიბაია

**სიცოცხლის და ჯანმრთელობის დაცვის საკონსტიტუციო საფუძვლები
მოქალაქეთი კონსტიტუციური უფლებების რეალიზაცია ჯანმრთელობის
დაცვის სფეროში**

ადამიანის უფლებების პრიორიტეტულობა წარმოადგენს სამართლებრივი სახელმწიფოს განმსაზღვრელ ნიშან-თვისებას.

ურთიერთპასუხისმგებლობის არსებობა ინდივიდსა და სახელმწიფოს შორის მნიშვნელოვანი ფაქტორია სამართლებრივ სახელმწიფოში. სამართლებრივი სახელმწიფოს მიზანია ადამიანის უფლებების დაცვა, პიროვნების ღირსეული ყოფის უზრუნველყოფა, იძულებისაგან და ძალადობისაგან დაცვა და სხვა.

ადამიანის უფლებების საერთაშორისო დეკლარაციის მიღების შემდეგ 1949 წელს, რომელშიც გაცხადებულია: „ყველა ადამიანი იბადება თავისუფალი და თანასწორუფლებიანი თავის ღირსებებსა და უფლებებში“ „ადამიანის უფლებები“ კონსტიტუციურად აღიარებულ ცნებად გადაიქცა. დეკლარაციით განმტკიცებულია პირადი, პილიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური უფლებები და თავისუფლებები.

პირად უფლებებს განეკუთვნება სიცოცხლის უფლება, თავისუფლება, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, საცხოვრებელი ადგილის უფლება, გადაადგილების, სიტყვის, სინდისის თავისუფლება და სხვა. პირად უფლებებს განეკუთვნება სახელმწიფოს მიერ პიროვნების ღირსების დაცვა. არც ერთ ვითარებაში არ უნდა ილახებოდეს ადამიანის ღირსება.

საქართველოს კონსტიტუცია

მუხლი 17

1. ადამიანის პატივი და ღირსება ხელშეუვალია.

1. „ყოველი პიროვნება თვითმიზანია და არ შეიძლება განიხილებოდეს, როგორც საშუალება თუნდაც ისეთი ამოცანის განსახორციელებლად, რომელიც საყოველთაო კეთილდღეობას ეხება“, - იმანუელ კანტის მიერ გამოთქმული მოსაზრება, რომელიც საფუძვლად დაედო პრაქტიკულად ყველა საერთაშორისო და ნაციონალურ ეთიკურ კოდექსს, დეკლარაციასა და სხვა დოკუმენტს. ეს მოთხოვნა არეგულირებს სამედიცინო ჩარევის მორალურ და იურიდიულ მხარეებს, რამაც ასახვა პპოვა საერთაშორისო მნიშვნელობის დოკუმენტში „კონვენციაში ადამიანის უფლებებისა და ბიომედიცინის შესახებ“,¹ I თავი, მე-2 მუხლი:

„ადამიანის ინტერესები და კეთილდღეობის უზენაესია საზოგადოების და მეცნიერების ინტერესებთან შედარებით“. ეს საკმაოდ ძლიერი მოთხოვნაა, რაც ნიშნავს რომ ცალკეული პიროვნების კეთილდღეობა არა მარტო უტოლდება კაცობრიობის ინტერესებს, არამედ უფრო მნიშვნელოვანია. შეიძლება გადაჭარბებული, უკიდურესიც კი იყოს ასეთი მოთხოვნა, მაგრამ ისტორიაში იმის უა-

¹ მიღებული ევროპის საპარლამენტო ასამბლეის მიერ 1996 წელს.

მრავი მაგალითია, რომ ერთი ადამიანის ინტერესების და კეთილდღეობის შეწირვა საერთო კეთილდღეობისთვის, თუნდაც ძალიან ამაღლებულისთვის მრავალ უბედურებად დაბრუნებია არა მხოლოდ ცალკეულ ადამიანებს, არამედ მთელ კაცობრიობას. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია აღნიშნული მოთხოვნა ადამიანებზე ბიოსამედიცინო ექსპერიმენტების პრაქტიკაში, ვინაიდან აგებულია კონფლიქტურ საწყისზე – რისკის სიმძიმე აწევს გამოსაცდელს, მაშინ, როდესაც მოსალოდნელი კეთილდღეობა მთელი კაცობრიობის მონაპოვარი უნდა გახდეს.

საქართველოს კონსტიტუცია მე-14 მუხლი

„ყველა ადამიანი დაბადებით თავისუფალია და კანონის წინაშე თანასწორია განურჩევლად რასისა, კანის ფერისა, ენისა, სქესისა, რელიგიისა, პოლიტიკური და სხვა შეხედულებებისა, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილებისა, წარმოშობისა, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობისა, საცხოვრებელი ადგილისა“.

2. ყველა საზოგადოებაში არსებობს ადამიანთა გარკვეული ჯგუფი, რომელთაც არ შესწევთ უნარი თანაბარ პირობებში კონკურენცია გაუწიონ საზოგადოების სხვა წევრებს იმ გარემოებათა გამო, რომლებიც მათზე არ არის დამოკიდებული, კერძოდ, ბავშვებს, მოხუცებსა და ინვალიდებს. ასეთ შემთხვევაში მათი უფლებების და მოვალეობების განსაზღვრა დამოკიდებულია არა ძლიერთა ამა ქვეყნისა თვითნებურ წყალობაზე, არამედ მიუკერძოებელ მორალურ მზადყოფნაზე, რომლებიც თავის გამოხატულებას ჰპოვენ ან კანონში, ან შემწყნარებლობის და სოლიდარობის დამკვიდრებულ ადათებში. (საქართველოს კონსტიტუცია – 14-ე მუხლი; საქართველოს კანონი ჯანდაცვის შესახებ – 6.1-ე მუხლი²), ხოლო საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 142.1-ე მუხლის თანახმად „ადამიანის თანასწორუფლებიანობის დარღვევა“ ითვალისწინებს სასჯელის დაკისრებას აღნიშნული დანაშაულისათვის.

3. სამართლიანი დამოკიდებულება პაციენტის მიმართ წარმოადგენს ექიმის ერთ-ერთ ძირითად მორალურ მოვალეობას. ექიმი უნდა იყოს თავისუფალი, რათა მიიღოს მონაწილეობა ექსპერტიზაში, კონსილიუმებში, კომისიებსა და კონსულტაციებში. ექიმი მოვალეა მკაფიოდ და ღიად

² კანონი ჯანდაცვის შესახებ – 6.1-ე მუხლი

6.1 არ დაიშვება პაციენტის დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერის, სქესის, აღმსარებლობის, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულებების, ეროვნული, ეთნიკური და სოციალური კუთვნილების, წარმოშობის, ქონებრივი და წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის, დაავადების, სექსუალური ორიენტაციის ან პირადული უარყოფითი განწყობის გამო.

6.2 დაუშვებელია სასჯელის აღსრულების დაწესებულებებში მყოფი პაციენტის დისკრიმინაცია სამედიცინო დახმარების აღმოჩენისას“.

განაცხადოს საკუთარი პოზიციის შესახებ, საკუთარი შეხედულება დაიცვას, ზეწოლის შემთხვევაში კი მიმართოს იურიდიულ და საზოგადოებრივ დაცვას.

„საქართველოს კანონში ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ 34-ე მუხლში გაცხადებულია: „ექიმის პროფესია თავისი არსით თავისუფალი პროფესიაა. ნებისმიერ ვითარებაში დაუშვებელია, ხელისუფლების წარმომადგენელმა ან კერძო პირმა მოსთხოვოს ექიმს ამ კანონში მოცემული პრინციპების, საექიმო საქმიანობის ეთიკური ნორმების საწინააღმდეგო მოქმედება, მიუხედავად მომთხოვნი პირის თანამდებობისა და საზოგადოებრივი მდგომარეობისა. ყოველგვარი ქმედება, რაც ხელს უშლის სამედიცინო პერსონალს პროფესიული მოვალეობის შესრულებაში, იწვევს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ პასუხისმგებლობას“. კერძოდ, „საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის“ 168-ე მუხლით: „შრომის თავისუფლების ხელყოფა“ ან 335-ე მუხლით: „ჩვენების ან დასკვნის მიცემის იძულება“. სამართლიანი დამოკიდებულება პაციენტის მიმართ წარმოადგენს ექიმის ერთ-ერთ ძირითად მორალურ მოვალეობას. ექიმი უნდა იყოს თავისუფალი, რათა მიიღოს მონაწილეობა ექსპერტიზაში, კონსილიუმებში, კომისიებსა და კონსულტაციებში. ექიმი მოვალეა მკაფიოდ და ღიად განაცხადოს საკუთარი პოზიციის შესახებ, საკუთარი შეხედულება დაიცვას, ზეწოლის შემთხვევაში კი მიმართოს იურიდიულ და საზოგადოებრივ დაცვას.

საქართველოს კონსტიტუცია

მუხლი 17

2. დაუშვებელია ადამიანის წამება, მის მიმართ არაჰუმანური, სასტიკი ან პატივისა და ღირსების შემლახველი მოპყრობისა თუ დასჯის მეთოდების გამოყენება.

4. ცნობილია, რომ ბევრ ქვეყანაში ექიმები უშუალოდ მონაწილეობდნენ პატიმართა „დამუშავების“ პროცესში, არა მარტო ესწრებოდნენ დაკითხვებს, არამედ წამების მეთოდებსაც ამუშავებდნენ მათზე ყველაზე „ეფექტური“ ზემოქმედების მიზნით. მაგალითად, ურუგვაის სამხედრო სკოლებში ექიმები ასწავლიდნენ პატიმართა წამების შემდეგ რეანიმაციის მეთოდებს. ცნობილია, ასევე ექიმთა წამებაში თანამონაწილეობის ისეთი შემთხვევებიც, როგორც პატიმართა გამოკვლევა იმ მიზნით, რომ გაარკვიონ წამების გაგრძელება შესაძლებელია თუ არა. თანამედროვე სამედიცინო საშუალებად ადამიანის წინააღმდეგობის დასათრგუნად და მისგან ინფორმაციის მიღების საშუალებად იქცა ფსიქოტროპული საშუალებების მიღება – ე.წ. „სიმართლის შრატი“. სამედიცინო დახმარების და „კვლევის საშუალებების“ ბოროტად გამოყენება იქცევა ექიმობის მორალური საფუძვლების გამოვლენის და დამკვიდრების სოციალურ ფაქტორად.

ექიმი, რომელიც ჩართულია ასეთ ურთიერთობებში გამოდის, როგორც დამოუკიდებელი მესამე მხარე. საერთაშორისო და ნაციონალური საზოგადოებრივი ორგანიზაციები მას მიაკუთვნებენ (მაგალითად, მსოფლიო სამედიცინო ასოციაცია) განსაკუთრებულ უფლებებსა და უფლებამოსილებებს. ეს არის წამების ფაქტების რეგისტრაციის უფლება და ამ ფაქტების მიტანა ადმინისტრაციულად პასუხისმგებელ პირებამდე, საზოგადოებრიობამდე და საერთაშორისო თანამეგობრობამდე. 1975 წელს საერთაშორისო სამედიცინო ასოციაცია იღებს „დეკლარაციას“, რომელიც შეიცავს „რეკომენდაციებს ექიმების პოზიციების შესახებ წამების, დასჯის და სხვაგვარი წვალების, ასევე დაკავებასთან ან დაპატიმრებასთან დაკავშირებული არაჰუმანური ან დამამცირებელი მკურნალობის მიმართ“ („ექიმთა ასოციაციები, სამედიცინო ეთიკა და ზოგადი სამედიცინო პრობლემები. ოფიციალური დოკუმენტების კრებული“, 1995 წ.).

საქართველოს კონსტიტუცია

მუხლი 18

1. ადამიანის თავისუფლება ხელშეუვალია.
4. დაუშვებელია დაკავებული თუ სხვაგვარად თავისუფლება შეზღუდული პირის ფიზიკური ან ფსიქიკური იძულება.

კანონი ფსიქიატრიული დახმარების შესახებ. 1997

ფსიქიკური დაავადების გამო კონსტიტუციური უფლებების შეზღუდვა განსაზღვრულია ამ კანონის მე-4 - „პაციენტის უფლებათა ნაწილობრივ შეზღუდვა“ - და მე-13 - „პაციენტის ფიზიკური შეზღუდვა“ - მუხლებით. ფსიქიკური დაავადებით შეპყრობილი პაციენტი „სარგებლობს ყველა იმ კონსტიტუციური უფლებით, რომლითაც სარგებლობენ საქართველოს რესპუბლიკის სხვა მოქალაქეები, თუ ცნობილი არ არის ქმედუვნაროდ ფსიქიკური დაავადების გამო“. („კანონი ფსიქიატრიული დახმარების შესახებ“). კონსტიტუციური უფლებების ნაწილობრივ შეზღუდვა გათვალისწინებულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ პაციენტი,

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი

XXIII თავი: „დანაშაული ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების წინააღმდეგ“

149-ე მუხლი:

„უკანონო მოთავსება ან დაკავება ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში“

150-ე მუხლი:

„იძულება“

საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, ცნობილია ქმედუვნაროდ. აკრძალულია უფლებების შეზღუდვა მხოლოდ ფსიქიკური დაავადების დიაგნოზის საფუძველზე; შეზღუდვის საფუძველი შეიძლება იყოს მხოლოდ კონკრეტული პირის ფსიქიკური მდგომარეობა.

4. საექიმო საიდუმლოს ცნების სახით კონფიდენციაურობის წესი დაფიქსირებულია მრავალ ეთიკურ კოდექსში და სამართლებრივ ნორმატიულ აქტებში, დაწყებული ჰიპოკრატეს ფიცით და დამთავრებული „საქართველოს კანონით საექიმო საქმიანობის შესახებ“. „კანონში ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ კონფიდენციაურობას ეთმობა 42-ე მუხლი - „საექიმო საიდუმლო“. ასევე, „კანონში საექიმო საქმიანობის შესახებ“ 48.1-ე მუხლი - „ინფორმაციის კონფიდენციაურობა“, „კანონში პაციენტის უფლებების შესახებ“ მე-5 თავი: „პირადი ცხოვრების კონფიდენციაურობა და ხელშეუხებლობა“, 27-ე მუხლი.

საქართველოს კონსტიტუცია

მუხლი 41.2

„ოფიციალურ ჩანაწერებში არსებული ინფორმაცია, რომელიც დაკავშირებულია ადამიანის ჯანმრთელობასთან არავისთვის არ უნდა იყოს ხელმისაწვდომი, თვით ამ ადამიანის თანხმობის გარეშე, გარდა კანონით დადგენილი შემთხვევებისა, როდესაც ეს აუცილებელია სახელმწიფო უშიშროების ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, ჯანმრთელობის, სხვათა უფლებების და თავისუფლების დასაცავად“.

კონფიდენციაურობის წესის დაცვის აუცილებლობის მიუხედავად, რომელიც საჭიროა, რათა სამედიცინო მოღვაწეობის მაღალი სტანდარტები შენარჩუნებული იქნას, არსებობს მთელი რიგი ვითარებებისა, რომელთა დროს ამ ეთიკური წესის გამოყენება არა მარტო პრობლემურია, არამედ შეზღუდულიც იმ გამონაკლის შემთხვევებში, რომლებიც გათვალისწინებულია მოქმედი კანონმდებლობით. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ექიმი ვალდებულია, რომ გააკეთოს ყველაფერი, რაც მასზე არის დამოკიდებული იმისთვის, რომ გააფრთხილოს მისთვის ცნობილი საშიშროების შესახებ (გადამდები ავადმყოფობების, სხეულის ფიზიკური, ქიმიური, თერმული, სხივური დაზიანების შესახებ) სხვა ადამიანები, რომელთა ჯანმრთელობას საფრთხე ემუქრება. თუმცა, საეჭვოა, რომ ყველა ურთიერთობა მხოლოდ კანონის საშუალებით ამომწურავად დარეგულირდეს.

საქართველოს კონსტიტუცია

მუხლი 41,1

„საქართველოს ყოველ მოქალაქეს უფლება აქვს კანონით დადგენილი წესით გაეცნოს სახელმწიფო დაწესებულებებში მასზე არსებულ ინფორმაციას, აგრეთვე იქ არსებულ ოფიციალურ დოკუმენტებს, თუ ისინი არ შეიცავს სახელმწიფო, პროფესიულ ან კომერციულ საიდუმლოებას“.

მაგრამ იმ შემთხვევებშიც კი, როდესაც კანონი ნებას რთავს, ან თუნდაც მოითხოვს ამ ინფორმაციის გამჟღავნებას („საქართველოს კანონი პაციენტის უფლებების შესახებ“, 28-ე მუხლი, 1 პუნქტი), ან მისი დაფარვის შემთხვევაში სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას აკისრებს („საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი“ 247-ე მუხლი: „სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საფრთხის შემქმნელი გარემოების შესახებ ინფორმაციის დამალვა ან გაყალბება“) პაციენტისთვის ზიანის მიყენება უკვე გარდაუვალი ხდება, თუმცა ამით აცილებული იქნება სხვა ადამიანისთვის ზიანის მიყენების საშიშროება, კერძოდ, მისი ინფორმირების გზით. აღვნიშნავთ, რომ ასეთ შემთხვევაში, ისევე, როგორც პაციენტის მოტყუებისას, მას მორალური ზიანი ადგება და არა ფიზიკური.

5. ხოლო საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 167-ე მუხლით³ გათვალისწინებულია პასუხისმგებლობის დაკისრება ინფორმაციის დაფარვისათვის. კანონში პაციენტის უფლებების შესახებ 17-ე მუხლში ნათქვამია: „პაციენტს, ხოლო მისი თანხმობის ან ქმედუუნარობის შემთხვევაში, ნათესავს ან კანონიერ წარმომადგენელს უფლება აქვს გაეცნოს სამედიცინო ჩანაწერებს და მოითხოვონ პაციენტის შესახებ არსებულ ინფორმაციაში შესწორებების შეტანა. სამედიცინო ჩანაწერებში ინახება, როგორც შესწორებამდე არსებული, ისე პაციენტის, მისი ნათესავის ან კანონიერი წარმომადგენლის მიერ ახლად მიწოდებული ინფორმაცია“. „კანონის ჯანდაცვის შესახებ“ 43-ე მუხლის თანახმად ექიმი ვალდებულია „დადგენილი წესით აწარმოოს ჩანაწერები სამედიცინო დოკუმენტაციაში“, რაც დეტალურად არის განსაზღვრული „კანონში საექიმო საქმიანობის შესახებ“ 56-ე მუხლში: „სამედიცინო ჩანაწერების წარმოების პირობები“.

ამ დროს გასათვალისწინებელია, რომ სსსკ-ის 341-ე მუხლის მიხედვით - „სამსახურებრივი სიყალბე“: „ყალბი ცნობის ან ჩანაწერის შეტანა ოფიციალურ დოკუმენტში“ - სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი დგება.

³ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი მუხლი 167.

ინფორმაციის გაცნობაზე უარის თქმა ან არასწორი ინფორმაციის წარდგენა. პირისათვის უკანონოდ უარის თქმა მასზე არსებული ინფორმაციის ან ოფიციალური დოკუმენტის გაცნობაზე, ანდა იმ დოკუმენტის ან მასალის წარდგენაზე, რომელიც უშუალოდ შეეხება მის უფლებებსა და თავისუფლებებს, აგრეთვე ასეთი ინფორმაციის, დოკუმენტის ან მასალის არასრულად ან დამახინჯებულად წარდგენა, ანდა მის გასაცნობად სხვაგვარად უკანონოდ ხელის შეშლა, რამაც მნიშვნელოვანი ზიანი გამოიწვია,- ისჯება ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე, თანამდებობის დაკავების ან საქმიანობის უფლების ჩამორთმევით ვადით სამ წლამდე.

საქართველოს კონსტიტუცია

მუხლი 20

1. ყოველი ადამიანის პირადი ცხოვრება, პირადი საქმიანობის ადგილი, პირადი ჩანაწერი, მიმოწერა, საუბარი სატელეფონო და სხვა სახის ტექნიკური საშუალებით, აგრეთვე ტექნიკური საშუალებებით მიღებული შეტყობინებანი ხელშეუხებელია. აღნიშნული უფლებების შეზღუდვა დაიშვება სასამართლოს გადაწყვეტილებით ან მის გარეშე, კანონით გათვალისწინებული გადაუდებელი აუცილებლობისას.

6. მკურნალობის პროცესში ექიმმა შეიძლება შეიტყოს პაციენტის შინაგანი სამყაროდან რაიმე, რაც მათი ერთობლივი განხილვის და განსჯის საგანი შეიძლება გახდეს. ზოგჯერ ექიმს ზუსტი დიაგნოზის დადგენისათვის და მკურნალობისათვის ესაჭიროება პაციენტის პირადი ცხოვრების ძალიან ინტიმური წვრილმანები. ექიმის მხრიდან კონფიდენციალობის უტყუარი დაცვის სრული გარანტია პაციენტს შესაძლებლობას აძლევს იყოს გულახდილი, თანაც ამავე დროს დარწმუნებული, რომ არაფერი დაემუქრება თანამედროვე ადამიანისათვის ეგზომ მნიშვნელოვან მორალურ ფასეულობას, როგორცაა პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა. (სამოქალაქო კოდექსი პირადი არაქონებრივი უფლებები). დაპირისპირება ისეთ ფასეულობებს შორის, როგორებიცაა, ერთის მხრივ, საზოგადოების ინტერესები და, მეორეს მხრივ, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, ჩვენს საზოგადოებაში ადრეც და დღესაც პირველის სასარგებლოდ წყდებოდა. თუმცა, ბოლო დროს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა მეტ მხარდაჭერას და აღიარებას იძენს (მათ შორის სამართლებრივსაც, სსსკ-ის 157-ე მუხლი: „პირადი და ოჯახური საიდუმლოს ხელყოფა“)⁴. ასე რომ, უპირობო პრიორიტეტი საზოგადოების ინტერესებისა შენარჩუნებულია მხოლოდ განსაკუთრებულად საშიში ინფექციური ავადმყოფობების ჯგუფისათვის. („კანონი პაციენტის უფლებების შესახებ“ – 28.1ბ მუხლი;* „კანონი ჯანდაცვის შესახებ“ – 42-ე მუხლი*). უფრო მეტიც, საქართველოს სისხლის სამართლის

⁴ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი,

მუხლი 157. პირადი ან ოჯახური საიდუმლოს ხელყოფა:

გ) იმის მიერ, ვისაც სამსახურებრივი მდგომარეობის, პროფესიული საქმიანობის ან სხვა გარემოების გამო ევალებოდა ამ საიდუმლოს დაცვა;

* სამედიცინო მომსახურების გამწვევის მიერ კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნება დასაშვებია, თუ ინფორმაციის გაუმჟღავნებლობა საფრთხეს უქმნის მესამე პირის (რომლის ვინაობაც ცნობილია) სიცოცხლეს ან/და ჯანმრთელობას.

** მედიცინის მუშაკი და სამედიცინო დაწესებულების ყველა თანამშრომელი ვალდებულია დაიცვას სამედიცინო (საექიმო) საიდუმლო, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნებას მოითხოვს გარდაცვლილის ნათესავი ან კანონიერი წარმომადგენელი, სასამართლო, საგამოძიებო ორგანოები, ან ეს აუცილებელია საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად.

კოდექსის 247-ე მუხლი ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას „სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის საფრთხის შემქმნელი გარემოებების შესახებ ინფორმაციის დამალვისა ან გაყალბებისათვის“. რაც უფრო სოციალურად ნაკლებსაშიშა ავადმყოფობა, მით უფრო მეტ როლს ასრულებს ფასეულობები, რომლებიც დაკავშირებულია პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობასთან.

ფასეულობების შორის წონასწორობის შენარჩუნება ვერ ხერხდება რაიმე მზა წესებით. გასათვალისწინებელია, რომ სიმართლის თქმის უფლება ყოველთვის ვერ იქნება გამოყენებული, ვინაიდან სხვა ადამიანის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა წარმოადგენს მნიშვნელოვან სამართლებრივ ნორმას და მორალურ ფასეულობას თანამედროვე ცივილიზებული საზოგადოებისთვის.

კანონი პაციენტის უფლებების შესახებ

მუხლი 29

პაციენტის ოჯახურ და პირად ცხოვრებაში სამედიცინო მომსახურების გამწვევის ჩარევა აკრძალულია, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა:

ა) ჩარევა აუცილებელია პაციენტის დაავადების დიაგნოსტიკის, მისი მკურნალობისა და მოვლისათვის. ამ შემთხვევებში პაციენტის თანხმობა აუცილებელი პირობაა;

ბ) საფრთხე ექმნება პაციენტის ოჯახის წევრთა ჯანმრთელობას ან/და სიცოცხლეს.

(იგივე იხ. კანონი საექიმო საქმიანობის შესახებ: 49-ე მუხლი)

7. მოსალოდნელია პაციენტი იტანჯებოდეს სასიკვდილო სენისაგან, რომელსაც ძლიერი ტკივილებიც ახლავს და მან შეიძლება გადაწყვიტოს, რომ სწრაფი და უმტკივნეულო სიკვდილი მისთვის ნაკლები ზიანის მომტანია, ვიდრე მძიმე და უსასრულო ტანჯვა. („საქართველოს კანონი პაციენტის უფლებების“ შესახებ, 24-ე მუხლი: „საქართველოს მოქალაქეს უფლება აქვს წინასწარ გამოხატოს ნება (თანხმობა ან უნარი) უგონო მდგომარეობაში აღმოჩენისას ან გაცნობიერებული გადაწყვეტილების მიღების უნარის დაკარგვისას მისთვის სარეანიმაციო, სიცოცხლის შემანარჩუნებელი ან პალიატიური მკურნალობის ჩატარების შესახებ, თუ მითითებული გარემოებები გამოწვეულია უკურნებელი დაავადების ტერმინალური სტადიით, ან დაავადებით, რომელიც აუცილებლად გამოიწვევს მძიმე ინვალიდობას“.)

პაციენტისაგან საკუთარი სიცოცხლის მოსასპობად მიცემული თანხმობა არ აძლევს უფლებას ექიმს სიცოცხლე მოუსპოს მას, იქნება ეს პასიური თუ აქტიური ევთანაზია იგი დაისჯება განზრახი მკვლელობის მუხლით. (საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის XIX თავში: „დანაშაული სიცოცხლის წინააღმდეგ“, 110-ე მუხლი - „მკვლელობა მსხვერპლის თხოვნით“).

სისხლის სამართლის კოდექსის 110-ე მუხლის თანახმად მსხვერპლის თხოვნით მკვლელობის ზოგიერთ შემთხვევას აცხადებს არა პასუხისმგებლობის გამო-მრიცხველ, არამედ მის შემამსუბუქებელ გარემოებად.

საქართველოს კონსტიტუცია
მუხლი 15

1. სიცოცხლე ადამიანის ხელშეუვალი უფლებაა და მას იცავს კანონი.

- კანონი ჯანდაცვის შესახებ 148-ე მუხლი: „ტერმინალურ სტადიაში მყოფ ქმედუნარიან, გაცნობიერებული გადაწყვეტილების მიღების უნარის მქონე ავადმყოფს უფლება აქვს უარი განაცხადოს სარეანიმაციო, სიცოცხლის შემანარჩუნებელ ან პალიატიურ მკურნალობაზე“.

მუხლი 25

1. სამედიცინო მომსახურების გამწვევს უფლება აქვს სასამართლოში გაასაჩივროს ქმედუნარო ან გაცნობიერებული გადაწყვეტილების მიღების უნარს მოკლებული პაციენტის ნათესავის ან კანონიერი წარმომადგენლის გადაწყვეტილება, თუ იგი ეწინააღმდეგება პაციენტის ჯანმრთელობის ინტერესებს.

2. თუ ქმედუნარო ან გაცნობიერებული გადაწყვეტილების მიღების უნარს მოკლებული პაციენტი გადაუდებლად საჭიროებს სამედიცინო მომსახურებას, რომლის განხორციელების გარეშე გარდაუვალია პაციენტის სიკვდილი, დაინვალიდება ან ჯანმრთელობის მდგომარეობის მნიშვნელოვანი გაუარესება, ხოლო მისი ნათესავის ან კანონიერი წარმომადგენლის მოძიება ვერ ხერხდება, სამედიცინო მომსახურების გამწვევი იღებს გადაწყვეტილებას პაციენტის ჯანმრთელობის ინტერესების შესაბამისად.

3. თუ ქმედუნარო ან გაცნობიერებული გადაწყვეტილების მიღების უნარს მოკლებული პაციენტი გადაუდებლად საჭიროებს სამედიცინო მომსახურებას, რომლის გაწევის გარეშე გარდაუვალია პაციენტის სიკვდილი, ხოლო მისი ნათესავი ან კანონიერი წარმომადგენელი სამედიცინო მომსახურების წინააღმდეგია, სამედიცინო მომსახურების გამწვევი იღებს გადაწყვეტილებას პაციენტის ჯანმრთელობის ინტერესების შესაბამისად.

„ღებულება ექიმის დახმარებით თვითმკვლელობის შესახებ“, 44-ი მსოფლიო სამედიცინო ბენეფიკური ასამბლეა, 1992.

- თვითმკვლელობა ექიმის დახმარებით, ევთანაზიის მსგავსად, არაეთიკურია და უნდა დაიგმოს სამედიცინო პერსონალის მიერ. თუ ექიმის დახმარება წინასწარგანზრახულად, შეგნებით არის მიმართული იმისკენ, რომ ინდივიდს თვითმკვლელობის შესაძლებლობა მისცეს, ექიმის საქციელი არაეთიკურია. ამავე დროს მკურნალობაზე უარის თქმა პაციენტის ძირითადი უფლებაა და ექიმის ქმედება არ არის არაეთიკური მაშინაც კი, როცა ექიმის მიერ პაციენტის სურვილის შესრულებას ამ უკანასკნელის სიკვდილი მოყვება.
- კანონი პაციენტის უფლებების შესახებ, 24-ე მუხლი: „საქართველოს მოქალაქეს უფლება აქვს წინასწარ გამოხატოს ნება (თანხმობა ან უარი) უგონო მდგომარეობაში აღმოჩენისას ან გაცნობიერებული

გადაწყვეტილების უნარის დაკარგვისას მისთვის სარეანიმაციო, სიცოცხლის შემანარჩუნებელი ან პალიატიური მკურნალობის ჩატარების შესახებ, თუ მითითებული გარემოებები გამოწვეულია უკურნებელი დაავადების ტერმინალური სტადიით, ან დაავადებით, რომელიც აუცილებლად გამოიწვევს მძიმე ინვალიდობას“.

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის XIX თავი: „დანაშაული სიცოცხლის წინააღმდეგ“, 110-ე მუხლი: „მკვლელობა მსხვერპლის თხოვნით“.

მკვლელობა მსხვერპლის დაუინებელი თხოვნით და მისი ნამდვილი ნების შესაბამისად, ჩადენილი მომაკვდავის ძლიერი ფიზიკური ტკივილისაგან გათავისუფლების მიზნით,-

იხვება თავისუფლების აღკვეთით ვადით სამ წლამდე.

- კანონი ჯანდაცვის შესახებ 151-ე მუხლი:
- სამედიცინო პერსონალს, აგრეთვე ნებისმიერ სხვა პირს, ეკრძალება ევთანაზიის განხორციელება ან ამ უკანასკნელში მონაწილეობის მიღება.
- პაციენტისგან საკუთარი სიცოცხლის მოსასპობად მიცემული თანხმობა არ აძლევს უფლებას ექიმს სიცოცხლე მოუსპოს მას, იქნება ეს პასიური, თუ აქტიური ევთანაზია იგი დაისჯება განზრახი მკვლელობის მუხლით.

საქართველოს კონსტიტუცია

მუხლი 37

1. ყველას აქვს ჯანმრთელობის დაზღვევით, როგორც ხელმისაწვდომი სამედიცინო დახმარების საშუალებით, სარგებლობის უფლება. კანონით დადგენილი წესით განსაზღვრულ პირობებში უზრუნველყოფილია უფასო სამედიცინო დახმარება.
2. სახელმწიფო აკონტროლებს ჯანმრთელობის დაცვის ყველა დაწესებულებას, სამკურნალო საშუალებათა წარმოებას და ამ საშუალებებით ვაჭრობას.
3. საქართველოს ყოველ მოქალაქეს უფლება აქვს ცხოვრობდეს ჯანმრთელობისათვის უვნებელ გარემოში, სარგებლობდეს ბუნებრივი და კულტურული გარემოთი. ყველა ვალდებულია გაუფრთხილდეს ბუნებრივ და კულტურულ გარემოს.
4. ადამიანის ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემოს უზრუნველსაყოფად, საზოგადოების ეკოლოგიური და ეკონომიკური ინტერესების შესაბამისად, ახლანდელი და მომავალი თაობების ინტერესების გათვალისწინებით სახელმწიფო უზრუნველყოფს გარემოს დაცვასა და რაციონალურ ბუნებათ სარგებლობას.